

Třetí Boží přikázání: POMNI, ABYS DEN SVÁTEČNÍ SVĚTIL

Pamatuj, že máš zachovávat den odpočinku. „Zachovávej den odpočinku, aby ti byl svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha.“ (Ex 20,8-10; Dt 5,13-14) Bůh nám dal šest dní k práci, ale dal nám i den odpočinku. Šest dní máme pracovat, sedmý den odpočívat a světit. Křesťanovi je dnem odpočinku neděle. Nemusíš se stále štvát a honit za prací či zábavou. Máš právo žít zdravě a klidně. Není třeba se uštvat k smrti prací a neustálým strachem, že něco někde zmeškáš. Pán Bůh je náš nebeský Otec a chce, aby si člověk čas od času odpočinul a nevyčerpal předčasně své životní síly. Zároveň chce, aby každý měl dost času pečovat o spásu své duše, proto přikázal ve sváteční den odpočinout od nepotřebné všední práce. Sváteční klid je důležitý také pro utužování rodinného a společenského soužití a má trvat celý den, od půlnoci do půlnoci. Jedině s církevním povolením nebo z nutné potřeby se smí ve sváteční den konat všední práce: nutně potřeba je například sklidit úrodu za trvalé nepohody, pomáhat při neštěstí a konat práce, které nelze přerušit bez značné škody.

Třetím přikázáním Desatera Bůh poroučí, abychom světili sváteční den. Již ve Starém zákonu byl jeden den zasvěcen Bohu. Byla to sobota, kterou židé dosud slaví jako den zasvěcený Hospodinu. „Hospodin požehnal den odpočinku a oddělil jej jako svatý.“ (Ex 20,11) V sobotu se připomíná odpočinek Boha v sedmý den stvoření, ale také osvobození Izraele z egyptského otroctví a Úmluvy, kterou Hospodin uzavřel se svým lidem. Pán Ježíš uznává posvátnost soboty a božskou autoritou podává její autentické vysvětlení: „Sobota je pro člověka a ne člověk pro sobotu.“ (Mk 2,27) Křesťané již od apoštolských dob nahradili sobotu nedělí, protože v neděli, v den po sobotě, Pán Ježíš vstal z mrtvých a v neděli seslal Ducha svatého. Jako „první den v týdnu“ (Mk 16,2) připomíná první stvoření; jako osmý den, který následuje po sobotě, znamená nové stvoření zahájené Kristovým zmrtvýchvstáním. Neděle se stala pro křesťany prvním ze všech dní a ze všech svátků: dnem Páně, ve kterém On svou velikonoční obětí dovršuje duchovní pravdu židovské soboty a ohlašuje věčný odpočinek člověka v Bohu. Je důležité, aby se neděle občansky uznávala jako sváteční den, aby byla všem dána možnost dostatečně užívat odpočinku a volného času, který jim umožní pěstovat náboženský, rodinný, kulturní a společenský život, mít k dispozici vhodnou dobu k meditaci, uvažování, mlčení a studiu; věnovat se dobrým skutkům zvláště ve prospěch nemocných a starých osob.

V Novém zákonu světíme sváteční den tím, že se účastníme mše svaté a nekonáme nepotřebné všední práce, které brání vzdávat úctu Bohu a kalí radost

vlastní dnu Páně nebo nezbytné uvolnění mysli a těla. Jsou dovolené činnosti spojené s rodinnými potřebami nebo služby velké užitečnosti pro společenství, jen když nevytvářejí návyky, které by ohrožovaly svěcení neděle, rodinný život a zdraví. Ve sváteční den být na mši svaté je povinen každý katolický křesťan po sedmém roce svého věku. Mimo mši svatou je ve sváteční den žádoucí, abychom přijali svaté svátosti a konali milosrdné skutky. Stejně jako neděli světíme i zasvěcené svátky. To nám nařizuje první církevní příkázání. Zasvěcenými svátky jsou slavnost Narození Páně (25. prosince) a slavnost Matky Boží, Panny Marie (Nový rok 1. ledna). Být zbožně na mši svaté znamená: být na mši svaté z úcty k Bohu, chovat se při ní uctivě a sledovat pozorně, co se na oltáři koná. Mši svatou je třeba slyšet tam, kde se koná. Jen ti, kteří jsou z vážného důvodu omluveni nebýt v kostele, mohou ji sledovat v televizi nebo z rádia. Uctivě se chová, kdo je přítomen ve slušném oděvu, slušně stojí, klečí nebo sedí, neohlíží se, ani nesměje a zbytečně nemluví. Pozorně máme sledovat zvláště hlavní části mše svaté, když přítom odpovídáme příslušné modlitby a zbožně zpíváme.

Proti sváteční mši svaté se prohřešuje, kdo ji zanedbá úplně anebo zčásti, kdo se při ní chová neuctivě nebo je při ní dobrovolně roztržitý. Kdo by vlastní vinou zanedbal mši svatou, měl by těžký hřích. Snadno vede k zanedbání povinné mše svaté nemírná zábava v předvečer svátečního dne. Kdo pozdě chodí, sám sobě škodí a druhé vyrušuje z pobožnosti. Pro neúčast na mši svaté je omluven, kdo je nemocen nebo kdo by utrpěl značnou škodu na zdraví nebo na majetku, kdo má daleko, zvláště při špatném počasí, kdo je neodkladně zaměstnán, aniž může být vystřídán (opatruje malé děti, nemocného, pomáhá při neštěstí). V takové nemožnosti je dobře pomodlit se doma pobožnost ke mši svaté. Při neodkladných cestách, slavnostech nebo turistice zařadíme vždy do denního pořadu v neděli mši svatou, třeba hned ráno ještě před odjezdem nebo na jiném místě, kam zavčas dojedeme, je-li to možné. V některých kostelích se slouží mše svatá z neděle již v sobotu večer. Jaký tvůj den nedělní, takový bude den poslední. Svatá neděle, svatá smrt; nesvatá neděle, nešťastná smrt. Neděle bez mše svaté, celý týden bez Božího požehnání. Svět proto vždy svědomitě neděle a zasvěcené svátky. Ani jedna neděle beze mše svaté! Pamatuj, že všechny tvé modlitby bez mše svaté nemají nikdy takovou cenu, jako když se zbožně účastníš mše svaté, protože při mši svaté Pán Ježíš spojuje tvé modlitby se svou obětí, a proto právě při mši svaté můžeš nejvíce Boha chválit, jemu děkovat, jej usmiřovat a vyprošovat si od něho všechno potřebné.

Hřeší, kdo v neděli bez nutnosti pracuje. Toto prastaré ustanovení odpovídá kupodivu přesně i silám dnešního člověka. Byly už pokusy nevěřících zavést desetidenní pracovní týden, tzv. dekády, ale nešlo to. Člověk je už tak stvořen, že jeho energie potřebuje obnovit v sedmidenním cyklu. Máme tedy slavit sváteční den odpočíváním. Na první pohled to vypadá, že není nic lehčího,

než tohle plnit a v neděli si trochu oddechnout. Ale co je lidí, kteří to nedokážou. Neděle je dnes součástí víkendu. Jsou dva dny volna a páteční podvečer k tomu, ale kolik si toho přičinliví lidé naplánují, co vše musí stihnout doma, na zahradě, na fušce, na výletě, na návštěvě a v zábavě. „Ten víkend by jednoho uštvál,“ stěžuje si pán cestou do práce. „To jsem rád, že už je pondělí.“ Práce se může stát drogou, vyvolat chorobnou závislost. A výsledek? Stres a nervozita. V nejmajetnějších rodinách je nejvíce sebevražd. Svádí se to často na neklidný čas, na uspěchanou dobu, ve které žijeme. Ale není to tak. Slunce vychází stále stejně, čas plyne v klidné stálosti jako před lety. Čas není neklidný, ale neklidný je člověk. Co jsou to za nervy, abys stihl všechno, co sis na víkend naplánoval. A tak se nám Boží dar oddechového dne mění v dostihy. „Co to na nás přišlo, že jsme všichni tak neklidní?“ ptal se kdosi. Zase omyl: všichni neklidní nejsme. Jsou mezi námi lidé klidní, a je jich dost, jenže není je tak vidět. Nejsou tak nápadní, jako ti, co se stále honí. Jsou mezi námi lidé, z kterých voní klid. Nejsou pasivní, dělají dost, ale v souladu s danou situací, bez hluku a bez nervozity. Umějí v práci zabrat, umějí si vychutnat chvilky klidu, pohody a zábavy. Pochopili správně, že třetím přikázáním Bůh říká člověku velice láskyplně: „Já, tvůj Pán a Bůh, ti přikazuji, abys dodržoval den odpočinku.“

Nemusíš se uštvat ani neustálou prací, ani ustavičnou honbou za zábavou, ani strachem, že někde něco zmeškáš. To vše ti bere radost ze života, který ti dal Bůh, abys jej žil pokojně a šťastně. Co je v neděli dovoleno dělat a co je zakázáno? Záleží tu na vnitřním postoji k tomu, co děláš, ne tak na činnosti samé. Když pracuješ mimoslužebně ze ziskovosti, je to špatné. Když děláš třeba totéž, ale z lásky k bližnímu, je to dobré. Poslední dobou se objevuje nová forma ohrožení svátečního klidu, tzv. klouzavé neděle. Je to nový pokus o práci v desetidenním cyklu: Jaká to bude služba zákazníkům, když budou obchody otevřené v neděli? Ale mlčí se přitom o nepohodlí prodavačů, o narušení rodinné pospolitosti, když ani v neděli nemůže být rodina pohromadě! Práce není jediným smyslem života! Nebuď otrokem práce, ale pracuj svědomitě! Třetí přikázání žádá nejen zachovávání svátečního klidu, ale žádá také, abychom šest dní pracovali. Práce má být člověku radostnou účastí na Božím díle tvoření, dotváření světa, proto by nikdy neměly vznikat takové způsoby práce, které z člověka dělají živý stroj jako na běžícím pásu. Je na nás, křesťanech, abychom ze všech sil pomáhali v dnešním úsilí o polidštění práce.

Prožít hezkou neděli je umění. Třetí přikázání nás učí, jak je zvládnout. Od toho, jak se nám daří v neděli, závisí stav našich nervů, růst lásky a domácí pohody. Proto se v neděli nauč dokonale se uvolnit: Nepřeplň si ji vším možným, co musíš tuto neděli udělat. Celý týden musíš i to, co se ti nechce. V neděli nemusíš. Dělej, co tě těší, krom toho, co ti káže služební povinnost (veřejné služby), nebo láska (maminka uvaří). Nezáleží na počasí. Když bude hezky, hurá do přírody. Když bude škaredě, čeká zajímavá knížka, klid pro

koníčka, popřemýšlení o sobě. Vybudete chvíle na členy rodiny k popovídání, ke trošce legrace, ke hře. Tvé zklidnění vytvoří prostor pro radostnou, neuspěchanou nedělní bohoslužbu, pro svěcení dne Páně. Musíme se znovu naučit nicnedělání. Ne takové zahálce, při níž člověk s prázdným srdcem a prázdnou hlavou bloumá a neví kam, ale takové klidné nečinnosti, při níž člověk uvidí na zemi u nohy krásu v broučkovi či v sedmikrásce. Když zase uslyšíš tiché vanutí větru ve větvích stromu, pípnutí ptáčka na větvi. Když začneš vnímat, jak země dýchá a mluví. Klid, v němž promlouvají hlasy minulých setkání a zážitků. Když se začnou rodit plány tvých zítřejších kroků a činů. Kdy o tom všem důvěrně rozmlouváš s Bohem. Když si takhle při nedělní procházce vysníš, jak hezký má být nastávající týden v souladu s Boží láskou, bude ti pak snadnější prožít následující týden opravdu pěkně.

Je dnes ještě povinností jít v neděli do kostela? Kdo se takto ptá po povinnosti, zda musí jít na nedělní mši, u toho není v pořádku sám základ jeho víry. Kdo chce ctít Boha prací, ale ne bohoslužbou, ten ho brzo nebude ctít nijak. Kdo se chce modlit jen v přírodě, ale ne v kostele, ten se brzo přestane modlit vůbec. Kdo jezdí do hor, ale vynechává přitom horu Kalvárii, ten brzo ztratí ze zřetele Cestu, kterou je Ježíš Kristus. Co na té nedělní bohoslužbě v kostele je, že po celý týden dává smysl naší veškeré práci venku? Staří Izraelité nazývali chrámovou bohoslužbu „radování před Hospodinem.“ (Dt 12,12.18) Sabat byl pro ně dnem radosti: člověk smí přerušit práci a radovat se ve společenství s lidmi a s Bohem. V Ježíšově době se tento původní radostný charakter soboty ztrácel za mnoha předpisy zákoníků, proto se Pán Ježíš postavil proti takovému formalismu a hlásal původní smysl: „Sobota je pro člověka.“ První křesťané dali svátečnímu dni krásný název: den Páně. Byl to zpočátku státně pracovní den, ale to jim nevadilo. Po práci se shromažďovali ke slavení a radovali se z toho, že toho dne Pán Ježíš vstal z hrobu a přemohl smrt a že toho dne sestoupil Duch svatý na apoštoly. Bratrská láska je vedla, aby se scházeli do společenství. Láska k Pánu Ježíši je vedla k naslouchání jeho slovu, ke slavení Eucharistie. Kdyby se jich byl někdo ptal, zda jsou povinni jít v neděli do kostela, byli by udiveně odpověděli: „Kdo tu myslí na povinnost? My bychom bez nedělní bohoslužby ani nemohli žít! Nedělní Eucharistie, to je přece nesmírný dar, dar Ježíšovy vykupitelské lásky! Kde jinde bychom získali sílu k dobrému životu pro celý týden, k budování spravedlivějšího světa, než je ten dnešní. Kde jinde bychom prožili radostné vědomí, že nejsme osamělí, že jsme rodina Božích dětí?“

Účast na nedělní bohoslužbě byla pro první křesťanskou generaci věc velice důležitá. Bylo to jejich poznávací znamení, to byla jejich legitimace. Jak je tomu u nás, dnešních křesťanů? Z té prvotní důležitosti zbyl některým jen pocit, že je to přikázáno. A co se musí, do toho se nechce a hledají se výmluvy. Ale jsou stále tací, kteří na nedělní bohoslužbu nehledí jako na závažný předpis,

ale jako na nezbytnou potřebu svého života, na chvíli radostné pospolitosti. Rádi se přidružují ke kroužku učedníků shromážděných kolem našeho Pána a Mistra, aby jim ani slovíčko neušlo. Vědí, že Kristus v liturgii ještě stále ohlašuje své radostné poselství. Rádi se s apoštoly sdružují kolem eucharistického stolu k Večeři, kterou s námi slaví Kristus. A když pro nemoc nebo pro pracovní povinnost do kostela nemohou, to se pak aspoň v duchu k farní bohoslužbě připojují, svou oběť kladou v duchu na obětní misku s ostatními, doma si večer zazpívají mešní píseň a porozjímají nad evangeliem. I dnes, i mezi námi, jsou křesťané, kteří jdou do kostela ne z musu, ale rádi, kteří své děti učí radostnému slavení neděle, protože vědí, že i dnes platí moudrost našich předků: Jaká je tvá neděle, taková bude i tvá poslední chvíle.

Církev a společnost

Člověk má spolu s osobním povoláním k blaženosti ještě také společenský rozměr a to jako podstatnou složku své přirozenosti a svého povolání. Vždyť všichni lidé jsou povoláni k témuž cíli, k samému Bohu. Existuje tu jistá podobnost mezi společenstvím božských Osob a bratrstvím, které mají lidé mezi sebou zavést v pravdě a lásce. Láska k bližním je neodlučitelná od lásky k Bohu. Bůh, neviditelný Pán světa a celého vesmíru, vládne všem lidem. Viditelně nechává vládnout místo sebe jiné. V rodině se dává zastupovat otcem a matkou, ve státě se nechává zastupovat vládou a státními úřady, proto svatý apoštol Petr o státních úřadech napsal: „Kvůli Pánu se podřizujte každému lidskému zřízení.“ (1 Petr 2,13) Svatý apoštol Pavel píše o představitelích státní moci: „Dávejte každému, co mu patří: komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu uctivost, tomu uctivost, komu čest, tomu čest.“ (Řím 13,7) Církev nepředpisuje určité zřízení neboli státní formu. Národy mají volnost ustanovit si takovou státní formu, jaká nejlépe odpovídá jejich osobitým vlastnostem, jejich zděděným zvyklostem a časovým potřebám. **Občané jsou povinni svému státu platit daně, konat vojenskou povinnost a volit dobré poslance.** Hřeší tedy, kdo státu odpírá spravedlivé dávky a povinné služby. Zákonnému představiteli státu a jeho vládě jsme povinni zachovávat úctu, věrnost a poslušnost ve věcech státních. „Boha se bojte, krále mějte v úctě.“ (1 Petr 2,17) Představitel státu je chráněn též světským zákonem. Věrnost ukládá, abychom byli vládě ve věcech státních oddáni, abychom plnili služební sliby a úřední povinnosti. Hříchem proti věrnosti je zrada, vzpoura a zpronevěra.

Podle slov samého Pána Ježíše **představení mají svou moc od Boha:** „Neměl bys nade mnou vůbec žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shora,“ řekl Pilátovi. (Jan 19,11) Podle toho musíme také o nich smýšlet, k nim se chovat a podle toho jednat, proto správní katoličtí křesťané vždy byli, jsou a budou nejlepší oporou státu. Církev se za představitele státu modlí na Velký pátek a

často i v jiných různých modlitbách. Vyzýval k tomu již svatý apoštol Pavel: „První věc, ke které vybízím, je tato: ať se konají modlitby prosebné, přímluvné i děkované za všechny lidi, za krále a za všechny, kdo mají moc, abychom mohli vést život pokojný a klidný, v opravdové zbožnosti a počestnosti.“ (1 Tim 2,1-2) Počátkem, podmětem a cílem všech společenských institucí je a musí být osoba. Některá společenství, jako rodina a občanská společnost, nejvíce odpovídají lidské přirozenosti, protože jsou pro ně nutná. Mohou být užitečná také jiná sdružení, jak v rámci politických společenství, tak na mezinárodní úrovni, jen když respektují zásadu, že společnost vyššího řádu nepřebírá úkol, který přísluší společnosti nižšího řádu tím, že by ji při tom zbavoval jejich pravomocí, spíše jí má v případě potřeby pomáhat. Ryzí lidské soužití vyžaduje, aby se respektovala spravedlnost a správná stupnice hodnot, ale též aby se podřizovaly hmotné a pudové rozměry vnitřním a duchovním. Obzvláště kde hřích rozvrací lidské soužití, tam je nezbytné vyzývat k obrácení srdcí a k Boží milosti, aby se dosáhlo společenských změn, které jsou skutečně ke službě každé osoby a celé osoby. Láska, jež vyžaduje a činí lidi schopnými konat spravedlnost, je největší společenské přikázání. Každé lidské společenství potřebuje právoplatnou autoritu, která by zajišťovala pořádek a přispívala k uskutečňování společného dobra. Taková autorita nachází svůj základ v lidské přirozenosti, protože odpovídá řádu, který stanovil Bůh.

Autorita se vykonává právoplatným způsobem, když jedná pro společné dobro a používá k jeho dosažení mravně dovolené prostředky. Společným dobrem se míní souhrn oněch podmínek společenského života, které dovolují skupinám a jednotlivcům plněji a rychleji dosáhnout vlastní dokonalost. **Společné dobro** zahrnuje respektování a rozvoj základních práv osoby, rozvoj duchovních a časných dober osob i společnosti, mír a bezpečnost všech. Mnohem úplnější uskutečnění společného dobra se nachází v oněch politických společenstvích, které hájí a rozvíjejí dobro občanů a středních vrstev, aniž by zapomínala na všeobecné dobro lidské rodiny. Každá osoba, podle postavení a funkce, kterou zastává, podílí se na rozvíjení společného dobra tím, že zachovává spravedlivé zákony a ujímá se úseků, za něž má osobní odpovědnost, jako je starost o vlastní rodinu a úsilí ve vlastní práci. Nadto se občané mají, nakolik je to možné, aktivně účastnit veřejného života. Společnost zajišťuje sociální spravedlnost, když respektuje důstojnost a práva osoby, vlastní cíl samé společnosti. Kromě toho se společnost zabývá sociální spravedlností, která je spojena se společným dobrem a výkonem autority, když uskutečňuje podmínky, jež dovolují sdružením a jednotlivcům, aby dosáhli toho, nač mají právo. Všichni lidé se těší stejné důstojnosti a mají stejná základní práva, protože jsou stvořeni k Božímu obrazu a vybaveni toutéž rozumovou duší, mají tutéž přirozenost a původ a jsou v Kristu, jediném Spasiteli, povoláni k téže božské blaženosti.

Existují **nespravedlivé, hospodářské a sociální rozdíly**, které postihují miliony lidských bytostí, které jsou v otevřeném rozporu s evangeliem, odporují spravedlnosti, důstojnosti osob a míru, avšak jsou i rozdíly mezi lidmi, způsobené různými faktory, které zapadají do Božího plánu. Vždyť On chce, aby každý dostal od druhých, co potřebuje, a aby ti, kteří mají zvláštní nadání, se dělili s druhými. Takové rozdíly povzbuzují a často zavazují osoby k velkodušnosti, laskavosti a sdílení dober a pobádají kultury k vzájemnému obohacení. **Solidarita**, jež vyvěrá z lidského a křesťanského bratrství, se především vyjadřuje spravedlivým rozdělováním dober, spravedlivým platem za práci a úsilím o spravedlivější společenský řád. Ctnost solidarity se také uskutečňuje sdílením duchovních dober víry, ještě důležitějších než ona hmotná. Autorita v různých oblastech občanské společnosti má být vykonávána jako služba tím, že respektuje základní lidská práva, správnou stupnici hodnot, zákony, distribuční spravedlnost a zásadu, že společnost vyššího řádu nepřebírá úkol, který přísluší společnosti nižšího řádu tím, že by ji při tom zbavoval jejích pravomocí, spíše jí má v případě potřeby pomáhat. Každý při výkonu autority má hledat zájmy společnosti a ne svoje zájmy a má se inspirovat při svých rozhodnutích pravdami o Bohu, člověku a o světě. Ti, kdo jsou podřízeni autoritám, mají považovat své představené za zástupce Boha tím, že jim nabídnou poctivou spolupráci, aby veřejný a společenský život dobře fungoval. To zahrnuje lásku a službu vlasti, právo a povinnost volit, odvádění daní podle vlastních možností, obranu země a právo na konstruktivní kritiku. Občan nesmí ve svědomí poslechnout, když zákony občanských představitelů odporují požadavkům mravního řádu.